

Księga Proroka Ezechiela
NOWY KOMENTARZ

WSTĘP
cz. II

Andrzej S. Jasiński OFM

The Book of Ezekiel
THE NEW COMMENTARY

INTRODUCTION
Part Two

Andrzej S. Jasiński OFM

Księga Proroka Ezechiela
NOWY KOMENTARZ

WSTĘP
cz. II

OPOLE 2022

© Copyright by Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego
Opole 2022

Recenzja wydawnicza: ks. prof. dr hab. Andrzej Najda, UKSW
ks. prof. dr hab. Roman Krawczyk, Uniwersytet
Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Na okładce: *Sen Ezechiela*, Bible historique complétée, Bibliothèque nationale de France, Département des Manuscrits, Français 157, fol. 89r.

ISBN 978-83-67399-00-5

Korekta: Józef Chudalla
Projekt okładki: Wojciech Lippa
Skład komputerowy i redakcja techniczna: Jerzy Bosowski

Adres: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO
ul. kard. B. Kominka 1a, PL 45-032 Opole
tel. (+48) 77 44 11 502; e-mail: rwwt@uni.opole.pl

Druk: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża
ul. Katedralna 8a, PL 45-007 Opole
tel. (+48) 77 453 94 93; www.wydawnictwo.opole.pl

W hołdzie Archidiecezji Lwowskiej

Archidiecezja Lwowska jest perłą w Kościele Katolickim. Jej początki wiążą się z Haliczem oraz powstaniem nowej struktury kościelnej na ziemiach położonych na wschód od Przemyśla. Już w XIV w. pojawiały się głosy, aby przenieść do Lwowa stolicę archidiecezji. To dążenie zostało zrealizowane w 1412 r., w czasach panowania Władysława Jagiełły. Ten zwycięzca spod Grunwaldu był wielkim mecenasem Lwowa, czyniąc z tego miasta nieformalną drugą stolicą królestwa.

Archidiecezja Lwowska od samych początków swego istnienia korzystała z owoców posługi, wiary i świętości błogosławionego arcybiskupa Jakuba Strzemię, który do końca sprawowania misji pasterskiej zachował franciszkański charyzmat umiłowania Chrystusa Eucharystycznego. Jego starania o budowę katedry lwowskiej zostały uwieńczone sukcesem, podobnie jak i dążenia do stworzenia trwałej struktury organizacyjnej w nowopowstałej archidiecezji. Dzieło dokonane przez świętego arcybiskupa rozwijało się przez stulecia na Ziemi Lwowskiej. Owoc jego pracy znajduje swój wyraz również w naszych czasach. Widzimy to w postawie wielu chrześcijan w Archidiecezji Lwowskiej, niezwykle zaangażowanych w życie parafialne oraz charytatywne.

Ziemia Lwowska przez wieki była miejscem rodzącym owoce świętości oraz postępu cywilizacji ogólnoswiatowej. Nie sposób wymienić wszystkich geniuszy, którzy narodzili się na tej ziemi. Lwów przyciągał też ludzi z całej Europy i Bliskiego Wschodu. Tu liczni przybysze znajdowali nową ojczyznę, której służyli z podziwu godnym uporem. Ten wysiłek często owocował wielkimi osiągnięciami w różnych dziedzinach twórczości: naukowej, artystycznej, medycznej, budowlanej i organizacyjnej. Byli to: Żydzi, Ormianie, Niemcy, Austriacy, Czesi, Węgrzy, Rosjanie, Włosi, Hiszpanie, Francuzi i inni. Wszyscy oni szczylic się tym, że stali się lwowiakami.

Wiek XX był szczególnym czasem dla Lwowa. Na skutek dwóch okrutnych wojen miasto kilkanaście razy przechodziło z rąk do rąk. Ostatecznie znalazło się w granicach Państwa Ukraińskiego. Niestety w tym kraju od 24 lutego 2022 r. trwa wojna na skutek bestialskiej agresji rosyjskiej. Miliony uchodźców z Ukrainy znajduje schronienie w Polsce, która otworzyła granice i serca dla swoich Sąsiadów.

Bolesne wydarzenia przeszłości i teraźniejszości domagają się głębokiej refleksji nad stanem wzajemnych relacji polsko-ukraińskich. Dzieło pełnego pojednania, tak bliskich sobie narodów jest zadaniem, które aktualnie się realizuje. Największym bogactwem obu narodów jest kultywowanie wartości zapisanych w Ewangelii Jezusa Chrystusa.

Przystępując do pisania obszernego komentarza do Księgi Ezechiela, miałem na uwadze pamięć o Lwowie oraz wszystkich jego mieszkańcach. Prorok w tekście Ez 37,15-29 pisze o zjednoczeniu Izraela z Judą. Ten motyw stał się dla mnie inspiracją i zachętą do zaangażowania się w dzieło pełnego pojednania Polaków i Ukraińców.

Mój wysiłek twórczy dedykuję

Archidiecezji Lwowskiej

i składam na ręce

Jego Ekscelencji Księdza Arcybiskupa Metropolity Lwowskiego Mieczysława Mokrzyckiego

Ufam, że Jego ofiarna posługa pasterska w Archidiecezji Lwowskiej, wspomagana przez duchowieństwo oraz osoby konsekrowane wraz z wieloma ludźmi dobrej woli, przyczyni się do pełnego pojednania Polaków i Ukraińców. Proszę o to również przez pośrednictwo bł. Jakuba Strzemię, św. Józefa Bilczewskiego, św. Jana z Dukli oraz św. Zygmunta Gorazdowskiego, którzy służąc we Lwowie, stali się świadkami wiary i pojednania na całym świecie.

Wprowadzenie

W pierwszej części „Wstępu do Księgi Ezechiela” obok różnorodnych tematów został przedstawiony stan badań nad Księgą w literaturze polskiej. W niniejszych dwóch kolejnych częściach jest zaprezentowana historia interpretacji Księgi Ezechiela, począwszy od starożytności po 2020 r. Chodzi zatem o refleksję nad spuścizną proroka, obejmującą ok. 2500 lat twórczości. Ta niezwykle frapująca przygoda intelektualna i duchowa pozwala na poznanie głębiej samej Księgi, jak i jej oddziaływania na umysły i serca zarówno środowiska judaistycznego, jak i chrześcijańskiego.

Ogromna ilość literatury przedmiotu (zwłaszcza współczesnej) domagała się przeprowadzenia pewnej selekcji materiału. Wybory, choć motywowane względami merytorycznymi, są jednak skazane na pewną dozę subiektywizmu. W niniejszym przeglądzie nie znajduje się zatem pełny obraz badań nad Księgą Ezechiela, niemniej jednak w intencji autora było zaprezentowanie ich najważniejszych elementów.

Prezentowane w opracowaniu szczegółowe opinie uczonych na tematy wprowadycyjne, egzegetyczne i teologiczne pozwolą czytelnikowi zapoznać się z bogactwem refleksji naukowej, jaka od ponad 200 lat odnosi się do Księgi Ezechiela. Chodzi o badania krytyczne, które stosują różne metody biblijne (zarówno diachroniczne, jak i synchroniczne). Ze swej strony nie narzucam jakiegось jednolitego podejścia do interpretacji Księgi Ezechiela, niemniej jednak bliższe jest mi ujęcie holistyczne. Dystansuję się natomiast od metod, które w skrajny sposób atomizują tekst prorocki, usiłując (często „na siłę”) doszukać się niemal w każdym zdaniu dodatków czy przekształceń. Oczywiście nie do przyjęcia są dwa skrajne ujęcia, a mianowicie pogląd o Ezechielowym autorstwie całej Księgi ewentualnie o jego pełnym odrzuceniu (= pseudoepigraf). U podstaw Księgi stoi historyczna postać Ezechiela, który został powołany w Babilonii na proroka Jahwe i stróża pośród zesłańców. Jego nauczanie znalazło centralne miejsce w Księdze, której

ostateczna redakcja jest niewątpliwie dziełem uczniów. Można mówić nawet o szkole Ezechiela.

Czytelnicy otrzymują zatem spory materiał, który może się okazać przydatny do dalszych badań nad Księgą Ezechiela, a tym samym do lepszego poznania przesłania tego niezwykłego proroka czasów niewoli. Na zakończenie trzeciej części „Wstępu” została umieszczona bibliografia (red. Jerzy Bosowski), która jest uzupełnieniem zestawu literatury zaprezentowanego w pierwszej części.

Spis treści

W hołdzie Archidiecezji Lwowskiej	7
Wprowadzenie	9
1. Księga Ezechiela: kontekst starotestamentalny	11
2. Księga Ezechiela: kontekst apokryficzny	13
3. Księga Ezechiela: kontekst qumrański	17
4. Księga Ezechiela: kontekst nowotestamentalny	23
5. Józef Flawiusz o Księdze Ezechiela	35
6. Księga Ezechiela w interpretacji judaistycznej (rabinicznej)	39
6.1. Specyfika Księgi Ezechiela	39
6.2. Świątynia Ezechiela w interpretacji rabinicznej	50
6.3. Komentarz I. Cyłkowa do Księgi Ezechiela	58
7. Księga Ezechiela w interpretacji patrystycznej	71
7.1. Interpretacja patrystyczna – ujęcie ogólne	72
7.2. Orygenes: Homilie o Księdze Ezechiela	75
7.3. Św. Grzegorz Wielki: Homilie na Księgę Ezechiela	92
7.4. Antologia tekstów patrystycznych odnoszących się do Księgi Ezechiela	127
8. Księga Ezechiela w interpretacji średniowiecznej	141
9. Księga Ezechiela w interpretacji nowożytnej i w czasach współczesnych	143
9.1. Komentarze	144
9.1.1. Komentarz Gustawa Hölschera	144
9.1.2. Komentarz Josepha Zieglera	147
9.1.3. Komentarz Gerharda Fohrera	156
9.1.4. Komentarz Walthera Eichrodta	164
9.1.5. Komentarz Francesco Spadafora	171
9.1.6. Komentarz Moshego Greenberga	183
9.1.7. Komentarz Walthera Zimmerliego	198

9.1.8. Komentarz Leslie C. Allena	233
9.1.9. Komentarz Daniela I. Blocka	237
9.1.10. Komentarz Briana Tidimana	258
9.1.11. Komentarz Franza Sedlmeiera	289
9.1.12. Komentarz Karla-Friedricha Pohlmana	318
9.1.13. Komentarz Stephen L. Cooka	332
9.1.14. Komentarz Horacego D. Hummela	343
10. Opracowania szczegółowe	352
10.1. K.-F. Pohlmann (współczesna teologiczna dyskusja na temat Księgi Ezechiela)	352
10.2. T.D. Mayfield (struktura Księgi Ezechiela)	379
10.3. B. Lang (polityka proroka Ezechiela)	408
10.4. V. Premstaller (wyrocznie o obcych narodach)	428
10.5. F. Markter (antropologia proroka Ezechiela)	453